

Kód výzvy: **PSK-UV-016-2026-DV-ESF+**Názov výzvy: **Miestne občianske a podporné služby**

Podmienky súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie

Podrobné definície 3D princípov a informácie k ich uplatňovaniu sú uvedené [v Metodickom výklade pre efektívne uplatňovanie princípov desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie vo výzvach Programu Slovensko 2021 - 2027](#).

Cieľom uplatňovania princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie (tzv. princípy 3D) je prispieť k integrácii marginalizovaných skupín obyvateľstva a postupnému vytváraniu inkluzívnej spoločnosti.

Pod inkluzívnou spoločnosťou rozumieme spoločnosť, v ktorej je umožnené každému jednotlivcovi, najmä tým najviac znevýhodneným, plné zapojenie sa do spoločnosti, opierajúc sa o princípy rovnosti príležitostí, spravodlivosti, spolupráce a solidarity, pričom rôznorodosť je vnímaná ako príležitosť na obohatenie celej spoločnosti. Začlenenie znevýhodnených skupín je úplné a bezpodmienečné.

Zámerom podmienky je zabezpečiť splnenie súladu žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (ŽoNFP) s princípmi 3D. Všetky podporené projekty majú prispieť k zníženiu segregácie, stigmatizácie a getoizácie a / alebo k ich neprehĺbeniu. Oprávnenosť jednotlivých žiadateľov a podmienky poskytnutia príspevku definuje výzva zverejnená v ITMS na stránke Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity www.romovia.gov.sk a na stránke www.eurofondy.gov.sk.

Žiadateľ pri predkladaní ŽoNFP v časti 7.3 Spôsob realizácie aktivít projektu uvedie, ako projekt prispeje k naplneniu princípov desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie. Preto pri vyhodnotení splnenia kritéria 3D budú akceptovateľné projekty, len ak výrazne znížia sociálnu vylúčenosť minimálne v jednej z uvedených troch oblastí, a zároveň nezhoršujú vylúčenosť v ostatných dvoch.

V praxi to znamená, že žiadateľ musí popísať zámer výrazne zlepšiť situáciu minimálne v jednej z troch oblastí a zároveň vykázať nezhoršenie situácie v ostatných.

Definícia princípov 3D

Desegregácia

Segregáciu môžeme definovať ako fyzickú separáciu členov rôznych skupín. Väčšinou ide o cieleňé oddeľovanie určitej časti obyvateľstva, ktorá má spoločné rasové, etnické, sociálne alebo iné znaky, v určitom priestore. Aj keď zvyčajne hovoríme o nedobrovoľnej separácii, dlhodobá segregácia v istých prípadoch vytvorí očakávanie ďalšej dobrovoľnej separácie skupín obyvateľstva - dobrovoľnosť ale nič nemení na škodlivosti tohto rozdelenia. Segregácia sa okrem fyzického oddelenia môže prejavovať aj v prístupe k službám a právam. Výsledkom segregácie je nižšia a/alebo absentujúca kvalita a dostupnosť

poskytovaných služieb ako vzdelanie či zdravotná starostlivosť v takej miere, ktorá obmedzuje a/alebo zabraňuje zapojeniu danej skupiny obyvateľstva do spoločnosti, často nenapraviteľným spôsobom.

Desegregácia, teda odstraňovanie segregácie, predstavuje proces, ktorého výsledkom je zníženie alebo ukončenie fyzického alebo inštitucionálneho oddelenia príslušníkov rómskych komunít a majoritnej populácie. Za výrazné zníženie fyzickej segregácie môžeme považovať intervencie, ktoré zmenia relatívnu pozíciu obce voči koncentrácii rómskeho osídlenia a miesta výkonu lokálnej činnosti projektu. Inými slovami, ak intervencia spôsobuje to, že marginalizované obyvateľstvo sa dostáva bližšie k ostatným častiam obyvateľstva využitím nového alebo existujúceho objektu, ide o desegregáciu. Za výrazné zníženie inštitucionálnej segregácie môžeme považovať intervencie, ktoré umožňujú integráciu príslušníkov z marginalizovanej komunity s príslušníkmi majoritnej spoločnosti alebo odstraňujú systémové prekážky nepriamo obmedzujúce prístup skupín ľudí k poskytovaným službám.

Destigmatizácia

Stigmatizácia znamená spoločenské zhanobenie osoby alebo skupiny na základe reálnych alebo domnievaných foriem správania sa. Je to negatívne označenie, nálepka. Dôsledkom stigmatizácie môže byť diskriminačné jednanie alebo až prenasledovanie príslušníkov danej skupiny.

Destigmatizácia znamená dosiahnutie zmeny vo vnímaní členov marginalizovanej skupiny členmi majority. V dimenzii verejnej mienky považujeme za výrazné zníženie stigmatizácie aktivity zamerané na prelomenie predsudkov cez spoznanie členov druhej skupiny. Vhodnými intervenciami v oblasti destigmatizácie je realizácia spoločných osvetových, neformálnych vzdelávacích aktivít zameraných na zvyšovanie akceptácie rôznorodosti, posilňovanie kultúrnej identity, senzibilizácie a podobne. Výrazným príspevom k procesu destigmatizácie patria aktivity, ktoré akcentujú vôľu členov marginalizovanej komunity pracovať na zlepšení ich situácie, napríklad cez projekty svojpomocnej výstavby, dobrovoľné aktivity, činnosť miestnych občianskych a poriadkových služieb, zveľaďovanie svojho životného prostredia a podobne. Naopak, stigmatizáciu zhoršujú aktivity posilňujúce predsudky a posúvajúce členov marginalizovanej komunity do polôh potvrdzujúcich ich sociálne stigmy.

Degetoizácia

V dôsledku stigmatizácie a segregácie hľadá postihnutá skupina miesto, kde bude prijatá, kde ju nikto nebude odsudzovať, stigmatizovať ani ohrozovať. Takéto miesto je však väčšinou mimo oblasť, v ktorej sa bežne zdržiavajú ľudia z väčšinovej spoločnosti, a tí ho časom začnú vnímať ako miesto, kam nie je dobré chodiť. Týmto spôsobom dochádza k obojstrannému uzatváraniu miesta, a vytvorí sa geto. *Getoizácia* vo svojich dôsledkoch vedie k ďalšiemu sociálnemu prepadu a nežiaducim javom.

Degetoizácia znamená prerušiť popísanú gradáciu sociálneho vylučovania a postupne zmeniť charakter geta na obojstranne akceptovateľnú a prirodzenú súčasť obce. Za výrazné zníženie getoizácie môžeme považovať intervencie, ktoré znižujú rozdiel medzi jednotlivými časťami obce, a to najmä vyrovnaním dostupnosti občianskych a podporných služieb, lepším prepojením obecných častí, skvalitnením verejných priestranstiev a obytných jednotiek v getoizovanej časti. Ako konkrétne príklady môžeme uviesť aj zlepšenie, resp. budovanie prístupných ciest, projekty bývania, likvidáciu čiernych skládok, zavedenie a sprístupnenie pitnej vody a podobne. Ako negatívne príklady môžeme uviesť intervencie, ktoré ďalej prehlbujú uzavretosť marginalizovanej komunity, alebo rozdiel medzi obecnými časťami.

Súlád projektu s princípmi 3D – požiadavky na žiadateľa

Pre splnenie podmienky súladu projektu predkladaného do výzvy „Miestne občianske a podporné služby“ (MOPS) s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7.3 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- Spôsob a výsledok prediskutovania zámeru projektu s predstaviteľmi cieľovej skupiny a majoritného obyvateľstva (napríklad prieskum názorov obyvateľov obce, spoločné stretnutie obyvateľov obce, počet stretnutí, výstup zo stretnutia) – cieľom tejto aktivity je získanie podpory širšieho okruhu obyvateľov obce ako aj ich informovanosť o prípadných plánoch.
- Ako bude pri výkone činností MOPS zabezpečený princíp desegregácie a degetoizácie, najmä z pohľadu sociálnej izolácie príslušníkov a príslušníčok rómskych komunít a majoritnej populácie a postupnej gradácie geta. Žiadateľ popíše, ako zabezpečí, že územná pôsobnosť MOPS nebude limitovaná len na vylúčené osídlenia alebo časti mesta/obce obývané marginalizovanou populáciou, alebo ako činnosť MOPS prispeje k znižovaniu nerovností medzi väčšinovým spoločenstvom a vylúčenou skupinou.
- Ako činnosť MOPS prispeje k destigmatizácii obyvateľov MRK. Žiadateľ by mal v tejto časti popísať, ako bude zabezpečené, že pozitívne dopady pôsobenia MOPS v obci budú viditeľné naprieč celou sídelnou komunitou, a že budú smerovať k zblížovaniu a senzibilizácii majoritnej verejnosti voči MRK.
- Aké opatrenia plánuje žiadateľ prijať na udržanie dosiahnutých výsledkov v oblasti posilňovania 3D princípu, resp. aké ďalšie komplementárne aktivity v oblasti desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie v obci plánuje.
- Akým spôsobom žiadateľ zabezpečí, že služby MOPS budú poskytované v celom katastrálnom území obce v rovnakej kvalite a rozsahu pre všetkých obyvateľov bez ohľadu na ich etnickú, sociálnu alebo inú príslušnosť. Žiadateľ explicitne uvedie, že činnosť MOPS nebude vykonávaná selektívne výhradne v rómskom osídlení, ani prostredníctvom vyhradených priestorov či vyhradených úradných hodín určených osobitne pre obyvateľov MRK, čím sa v zmysle Obr. č. 1 Metodického výkladu predchádza prehlbovaniu segregácie.
- Konkrétny popis minimálne jednej spoločnej aktivity zameranej na zblížovanie obyvateľov MRK a majoritného obyvateľstva (napr. spoločná osvetová, neformálna vzdelávacia, kultúrna alebo komunitná aktivita realizovaná v celej obci), ktorá počas realizácie projektu prispeje k destigmatizácii v zmysle kap. 4.2 Metodického výkladu. Žiadateľ uvedie predpokladaný počet účastníkov, miesto realizácie a očakávaný výstup tejto aktivity.
- V prípade, ak z objektívnych dôvodov (napr. priestorovo výrazne separované osídlenie MRK, špecifické geografické pomery obce) nie je možné v plnom rozsahu naplniť niektorý z princípov 3D, žiadateľ v zmysle zásady primeranosti podľa kap. 5.1 Metodického výkladu preukázateľne zváži alternatívne riešenia a opíše sprievodné, komplementárne aktivity zamerané na zmiernenie negatívnych dopadov na obyvateľov MRK z hľadiska princípov 3D.

Odporúčame žiadateľovi vypracovať popis súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie v ŽoNFP (časť 7.3 formulára ŽoNFP) v kontexte tejto prílohy čo do obsahu a rozsahu tak, aby nevznikli pochybnosti o tom, že projekt je v súlade s princípmi 3D. Odporúčame v tejto časti uvádzať konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK, ako aj pre majoritnú populáciu (t. j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry).

Poskytovateľ v procese administratívneho overovania posúdi, či žiadateľ vo formulári ŽoNFP v súlade s definíciami a bodmi uvedenými vyššie dostatočne popísal:

- Spôsob a výsledok prediskutovania zámeru projektu s predstaviteľmi cieľovej skupiny a majoritného obyvateľstva
- Ako bude zabezpečený princíp desegregácie a degetoizácie
- Ako činnosť MOPS prispeje k destigmatizácii obyvateľov MRK
- Aké opatrenia plánuje prijať na udržanie dosiahnutých výsledkov, alebo aké ďalšie aktivity v oblasti desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie v obci plánuje.
- Či žiadateľ preukázateľne uviedol, že služby MOPS budú poskytované v celom katastrálnom území obce v rovnakej kvalite a rozsahu, bez vyhradených priestorov a vyhradených úradných hodín pre obyvateľov MRK.
- Či žiadateľ popísal minimálne jednu spoločnú aktivitu MRK a majority zameranú na destigmatizáciu, vrátane miesta realizácie a očakávaného výstupu.
- V prípade objektívneho odklonu od niektorého z princípov 3D, či žiadateľ preukázateľne zvážil alternatívne riešenia a navrhol sprievodné opatrenia v zmysle zásady primeranosti podľa kap. 5.1 Metodického výkladu.

Poskytovateľ počas trvania Zmluvy o poskytnutí NFP overuje súlad s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie prostredníctvom riadnej realizácie hlavných aktivít projektu, ktoré už svojím samotným zameraním prispievajú k naplneniu princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie.